

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 39 (1502) 30 ВЕРАСНЯ 2020 г.

У Беларусі ўзнавілі Тураўскі крыж

Навуковец і археолаг Пётр Лысенка ў мінулым стагоддзі зі знайшоў чатыры свінцовыя выявы - Найсвяцейшай Багародзіцы і трох святых. Навуковец выказаў здагадку, што абразкі мелі дачыненне да крыжа кафедральнага сабора Турава, разбуранага землятрусам у першай палове XIII стагоддзя. Крыж быў галоўнай святыннай Тураўскай епархii.

- У навукоўца, археолога Пятра Лысенкі нарадзілася думка ўзнавіць крыж. Калі звярнуліся да мяне, я працаў у вобласці царкоўнага мастацтва, займаўся даследаваннем святынн, - кажа ювелір Алег Ермаловіч. - Вялікую ролю сыграў уладыка, мітрапаліт Павел. З яго дабраволення, сказана на дарогу слова я ўзяўся за гэтую працу. Я магу сказаць пра свою праробленую працу, што выраб атрымаўся таго часу, у тых традыцыях, у тым успрыманні канону, дагмату. Атрымалася добра.

Усёгда былі ўзноўлены два крыжы. Асноўны крыж з мошчамі святых будзе захоўвацца ў Тураве, другі - у менскім музеі. У адзін з крыжоў, які перададуць Тураўскому кафедральному сабору, будзе ўстаўлена часціца крыжа, на якім быў раскрыжаваны Ісус.

Абодва крыжы выкананы з золата, з выкарыстаннем каштоўных і напаўкаштоўных камянёў. Золата, смаргад, кіпарысавая аснова. Аўтарам эскізінага праекта Тураўскага крыжа стала мастацка Алена Андрушчанка.

- Я, вядома ж, ганаруся, што маю нейкае дачыненне да стварэння крыжа. Я паспрабавала максімальна выкласціся на ўсе сто, калі зібрала эскізы, праста зрабіць максімальна добра свою працу, - распавяла Алена Андрушчанка. - У такім разе, калі ствараеца такі аўтарт, складана сказаць, што ты адзін аўтар. Твай рукой, напэйна, водзяць вышэйшыя сілы, як мне здалося.

- Адна з самых складаных задач, якая перад намі стаяла, - зрабіць ўсё ў тэхніках таго часу. Выбіраўся матэрыял - золата, таму што гэта адпавядала мысленню сярэднявечнага чалавека. Чалавек аддае Богу саме лепшае. Таму абодва крыжы выкананы з золата, з выкарыстаннем каштоўных і напаўкаштоўных камянёў, - распавяла старшыня Сінадальнага аддзела па

Church.by

царкоўным мастацтве, архітэктуры і рэстаўрацыі, аўтар канцепцыі ўзнайління Тураўскага крыжа і куратор праекта Марыя Нецвятаева. - На крыж, які быў зроблены для Акадэміі навук, смаргад быў выраблены Акадэміяй навук. Гэта работы па крыжы былі выкананы ў поўнай адпаведнасці з аналагамі. Гэта значыць: кіпарысавая аснова, каштоўныя матэрыялы і ручная праца ва ўсіх ста адсотках крыжа.

ЭКСКУРС У ГІСТОРЫЮ

Археолаг, доктар гісторычных навук, прафесар Пётр Лысенка ў 2017 годзе распавёў "Камсамолцы" пра тое, як знайшоў свінцовыя абразкі, і пра самую перспектыву аднаўлення крыжа.

- Іх удалося знайсці ў 1962 годзе, калі я толькі-толькі пачаў даследаваць Тураў - гэта былі літаральна першыя мае раскопкі там. Гэтыя свінцовыя абразкі - унікальны матэрыял: аналагі ім не зафіксавана ні ў літаратуры, ні ў музеях. Памятаю, як у здзіўленні разводзілі рукамі мае навуковыя кіраўнікі, калегі, паслушнікі манастыроў, а таксама спецыялісты музеяў Троіца-Сергіевай лаўры ў Сергіевым Пасадзе, Гісторычнага музея ў Маскве, музея Ленінград-

скай епархii, - распавядаў нам Пётр Фёдаравіч.

Тады ж ён высунуў гіпотэзу пра прыналежнасць абразкаў Тураўскаму напрастольному епархіяльному крыжу. Яна не аспрэчана і праз паўстагоддзя. І ў карысць сваёй версіі Лысенка апелюе да Полацкага епархіяльнага крыжа. Больш вядомы як крыж святой Еўфрасінні Полацкай, ён якраз і ствараўся для галоўнага храма епархii.

Па меркаванні Лысенкі, рэліквіямагла згінуць яшчэ ў 1230 годзе пад руінамі храма, для якога і стваралася. З траўня водгукі землятруса ў Румыніі дайшлі да Турава. Пад іх упłyvам абрываўся галоўны сабор епархii, які стаяў на слабым падмурку.

Дарэчы, у інтэрв'ю для "Камсамолкі" Пётр Лысенка казаў, што ўзнайліні ў Тураўскага крыжа можа быць нават некалькі. Напрыклад, адна копія - для епархіяльнага храма, другая - для музея. Так і атрымалася.

Вось толькі сам Пётр Фёдаравіч Лысенка да гэтага моманту не дажыў. Ён памёр 23 сакавіка 2020 года на 89-м годзе жыцця.

Дар'я Ламаноўская.

Фота: Таццяна Амеліна, church.by.

Крыніца: kp.by

У Слуцку адбыўся
справаздачна -
выбарчы сход
Слуцкай раённай
арганізацыі ТБМ

24 верасня сябры Слуцкай раённай арганізацыі ТБМ падвялі вынікі працы за апошнія 3 гады і перавыбрали на новы тэрмін раду і кіраўніка раённай арганізацыі.

Цімошак Зінаіда, старшыня Слуцкай ТБМ, распавяла ў справаздачы пра дзейнасць арганізацыі ў перыяд з красавіка 2018 па верасень 2020 года. Асноўнымі накірункамі працы былі зборы подпісаў сярод случчан за беларускамоўныя шыльды і вулічныя ўказальнікі. Паездкі па месцах масавых расстрэлаў людзей, іх добраўпарадкованне, арганізацыя беларускамоўных экспурсій па горадзе Слуцку, наведванне музеяў - краязнаўчага Анатоля Белага ў Старых Дарогах, Кузьмы Чорнага ў Цімкавічах Капыльскага раёна, стварэнне тэатральна-спеўнага гуртка, што тыднёвікі "Гадзіны беларускай мовы" для насельніцтва. Таксама мела месца рэгулярнае правядзенне Дня роднай мовы, канцэрты мастацкай дзейнасці, запрашэнне беларускіх бардаў для папулярызацыі беларускай мовы, перапіска з прадпрыемствамі па праблеме беларузіцы ў маркіроўцы прадукцыі і многае іншае.

На сходзе прысутнічалі 11 чалавек з 16 сябров праектаў. Яны адзінаголосна прагаласавалі за новага старшыню арганізацыі - ту юг Цімошак Зінаіду.

Таксама на сходзе абрана Рада з 5 чалавек:

Цімошак Зінаіда (старшыня);

Блінова Тамара;

Зыкоў Мікола;

Крот Ірына;

Кульбіцкі Сяргей.

Рэвізорам абрані Плеваку Валерыя.

Абраны 2 дэлегаты на Менскую абласную канферэнцыю і 1 дэлегат на рэспубліканскі з'езд ТБМ.

У розным слухалі Цімошак Зінаіду, якая распавяла пра неабходнасць навядзення парадку ў спісачным складзе сябров ТБМ. На 24-е верасня 2020 года на ўліку у Слуцкай раённай арганізацыі ТБМ пазначаны 16 чалавек. Ёсьць дзве заявы аб выбыцці з арганізацыі. Заявы прадставілі Дамарад Марына і Адзярыха Уладзіміра.

Прынялі рашэнне: Приняць заявы да ведама і выкрасіць са спісаў ТБМ Дамарад Марыну і Адзярыху Уладзіміра.

Цімошак З.В. паведаміла таксама, што двое жыхароў Слуцка напісалі пісьмовыя заявы на ўступленне ў ТБМ і былі прыняты падчас паседжання Рады Слуцкай раённай арганізацыі 20.09.2020 года. Гэта - Крот Ірына і Крот Андрэй. Такім чынам, на ўліку Слуцкай раённай арганізацыі падпяшшаму 16 сябров. Пярэчанняў па колькасным спісе не было.

Наши кар.

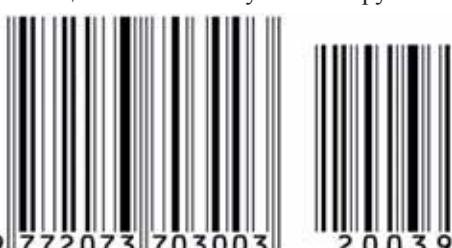
(Працяг тэмы на стр. 4.)

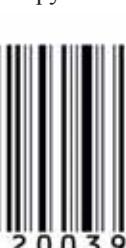
Менская абласная канферэнцыя ТБМ

Менская абласная справаздачна-выбарчая канферэнцыя Грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" пройдзе 3 кастрычніка (субота) у 11.00 у Менску па адрасе: вул. Румянцева, 13 (сядзіба ТБМ).

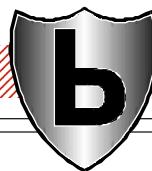
Запрашаючы: абраныя дэлегаты ад раёнаў, сябры абласной рады і рэвізійнай камісіі мінуйлай кадэнцыі, сябры рэспубліканскай Рады ад Менскай вобласці.

9 772073 703003

20039

Алена Анісім:

“Я чакаю таго, што здаровы сэнс усё ж такі возьме верх”

“Цяперашняя сітуацыя ў Беларусі ня простая, можна скажаць, тупіковая, - лічыць старшыня Таварыства беларускай мовы, былы дэпутат палаты прадстаўнікоў Алена Анісім. У інтэрв'ю карэспандэнту Радыё Рацыя Генадзю Барбарычу яна сказала, - так сталася з-за таго, што за 26 гадоў не створана, а наадварот, знішчана сістэма пераемнасці ўлады”.

Алена Анісім:

- Таму ўсё мы з'яўляемся закладнікамі менавіта такога стану рэчаў. Сёлетняя выбарчая кампанія была цалкам правалена ўладамі. То, што рабілася падчас працэсу рэгістрацыі кандыдатаў, ужо паказала, што насамрэч ніхто і не збіраўся ладзіць выбарчую кампанію як такую. Гэта значыць адбылася імітацыя выбарчага працэсу, фактычна маляванне нейкай уяўнай перамогі Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі. Нягледзячы на тое, што папярэдне неаднаразова рабіліся закіды Аляксандру Рыгоравічу Лукашэнку пра тое, што можа варта было б ужо яму і не вылучацца, грамадства атрымала недвухсэнсоўны адказ, што менавіта Аляксандр Рыгоравіч будзе правіць баль у гэтай краіне столькі, колькі ён сам пажадае. У выніку атрымалася тое, да чаго ніхто не быў гатовы. Народ не захацеў болей цярпець, народ недвухсэнсоўна выказаўся адно-сна того, што Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка не з'яўляецца пасля 9 жніўня легітымным кіраўніком краіны. І ўсё мы зараз сведкі того, што народ, не абіраючы лідара, не абіраючы нейкай канкэртнай палітычнай сілы, партыі, ініцыятывы дэманструе, што менавіта ён з'яўляецца легітымным уладным органам, гэта значыць менавіта народ вызначае, як яму жыць, з кім яму жыць і хто павінен прамаўляць ад імя народа. На сённяшні дзень гэта робіцца вуснамі розных людзей. Але паколькі ў народа няма рэальных рычагоў уплыву на прыніцце палітычных прашэнняў, то гэтыя масавыя выхады вельмі эфектныя, але не маюць таго эфекту, на які мы ўсё разлічвалі. На жаль, палітычнай эфектыўнасці, таго выніку, якога б мы хапелі, пакуль мы не маем. Адным словам, мы бачым, што

усё зайшло ў тупік.

РР:

- А якое выйсце з гэтага тупіка?

Алена Анісім:

- Сітуацыя склалася адпаведна тому, як развіваліся ўсё працэсы на працягу гэтых 26 гадоў, - калі палітычнае поле зачышчана, калі няма ніякай магчымасці займацца палітыкай усім тым, хто пачувае ў сабе такое жаданне. Таму што палітыка - гэта найвышэйшая форма прайўлення чалавечага разуму, адказнасці, патрыятычнасці. А ў нас гэта пад забаронай, кажучы так, як ёсць. Таму адзінае выйсце - гэта вяртанне ў прававое поле, гэта пачатак дыялогу ў грамадстве і пачатак нормальнай дэмакратыі. Без гэтага нікі і нікуды. У прыватнасці, ёсць пляцоўка, якую стварыла Рада інтэлігенцыі разам з аргамітэтам па правядзенні Кангрэса ў абарону Незалежнасці. Гэта пляцоўка разпораз збіраеща. І мы гатовы стаць, можа быць, той пачатковай пляцоўкай для шырокага грамадскага дыялогу.

РР:

- А да вас хто-небудзь хаця б мякка і асцярожна з боку ўлады звязтаўся хаця б з намёкамі пра такую магчымасць?

Алена Анісім:

- Былі пэўныя размовы. Але наша пазіцыя ясная, - мы настойваем, што павінна быць прызнанне таго, што выбары презідэнта ў Беларусі не адбыліся. Гэта асноўная наша пазіцыя. Калі мы пачынаем з таго, што ў Беларусі выбараў не было, прэзідэнт у нас не быў абраны, значыць, павінна дзейнічаць па Канстытуцыі іншая структура ўлады. Калі мы на гэта пагаджаемся, зыходзім з гэтага, то далей мы пачынаем размаўляць: якія крокі павінны быць зроблены ў той ці іншых сферах. І далей пайшлі да наступных кроکаў.

РР:

- Пакуль мабыць ўлады ўсё ж не гатовыя да гэтага. Не так даўно Лукашэнка казаў - а з кім размаўляць?

Алена Анісім:

- Размаўляць трэба з людзьмі, размаўляць трэба з народам. А ўжо якім чынам прадстаўнікі народу будуть вылучацца, гэта ўжо пытанне другое. Каму народ будзе давяраць, каму будзе дэлега-

ваць свае паўнамоцтвы, гэта вельмі праста і лёгка арганізуваць. Было б жаданне.

РР:

- Вяртаючыся да тэмы не-признання выбараў і сітуацыі, калі па вашых словах, павінна дзейнічаць іншая структура ўлады, а па Канстытуцыі, гэта прэм'ер-міністр як выканавец ававязкаў кіраўніка дзяржавы, то Лукашэнка прадугледзеў і гэты момант. 19 жніўня ён зацвердзіў прэм'ера, але без узгаднення з палатай прадстаўнікоў. Можа быць, працэдура парушана наўмысна, каб і да прэм'ер-міністра былі пытанні аб яго легітымнасці, каб раптам не пераняў гэтую ўладу?

Алена Анісім:

- Вось мы пра гэта і кажам. Дык якака ж гэта ўлада? Якака ж моц улады, калі яна сама сябе заганяе ў такую сітуацыю? Ніхто не перашкаджаў, ніхто не замінаў. А між тым улада нічога не зрабіла з таго, што трэба было зрабіць па працэдуры, што трэба было зрабіць па законе, што трэба было зрабіць па Канстытуцыі. Такім чынам, улада сама распісалася ўтым, што яна нязадольная.

РР:

- Чаму традыцыйная апазіцыя не пайшла на выбары? Утым ліку і Вы, хаця спачатку плавнавалі?

Алена Анісім:

- Я не пайшла перш за ўсё таму, што вылучаўся Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка. Я сказала - пасля гэтага няма чаго ў гэтым удзельнічаць. Гэта значыць падыгрываць яму, ісці на тых умовах, якія ёсць, а вынік прадказальны. Тоё ж самае і для традыцыйных партыяў. Яны былі сагнаныя даўным даўно на палітычную ўзбоўчыну. А тое, што адбываўся ўсё ж такі прарыў, то ў нейкай ступені ён быў прадказальны. Людзі ўжо даўно хацелі зменаў ва ўладзе, хацелі зменаў у вышэйшым палітычным краўніцтве. Аднак іх ніхто не збіраўся слухаць. Гэта, прабачце, прагучыць груба, але гэта так - ешце, што даюць! А народ не захацеў гэта перанесці і выказаў сваё стаўленне да ўсіх. І да таго, што галасы ў адных адбіраюць, і каму галасы прыпісваюць, і каму хочуць малююць. Адным словам, супраць гэтага фарсу. А нехта не захацеў удзельнічаць у гэтым фарсе, нехта меў дастатковая рэурсаў, у першую чаргу, фінансавых, у другую тэхнічных, для таго, каб паспрабаваць праўбіц гэту сцяну, якую ўлада паставіла між сабой і народам. І ўдалося! Беларусы ўсё ж паказалі, што яны талерантны народ, але гэта народ свабодалюбівы!

РР:

- І, дарэчы, паказальна, што асноўныя лозунгі, асноўныя сім-

валы гэтых пратэсту - "Жыве Беларусь!", бел - чырвона - белы сцяг, герб "Пагоня". Што таксама нечакана.

Алена Анісім:

- У людзей ёсьць моцнае жаданне жыць менавіта ў незалежнай Беларусі. І для таго, каб яшчэ больш выразна гэта падкрэсліць, людзі скарысталіся нацыянальнымі сімваламі ў процівагу сімвалам сённяшніх палітычнай эліты, якая заходзіцца на вяршыні ўлады. Вось у піку ім, у знак пратэсту, яны выкарыстоўваюць нацыянальныя сімвалы. Гэта таксама падкрэслівае, што людзі свядома абіраюць незалежнасць Беларусі. І хочуць жыць у сваёй краіне, а не ў саюзной дзяржаве ці яшчэ ў нечым.

РР:

- Бачна, што Лукашэнка не збіраеца сыходзіць. Калі ўзімку і ўвесну ён яшчэ звяртаўся да Захаду, сварачыся з Пуціным, то зараз хутка памяняў арыентацыю, кідаеца ўжо да Пуціна ледзь не ў адымкі.

Алена Анісім:

- Сітуацыя з Расеяй зразумела ад пачатку і да канца. Менавіта Расея, а дакладней - Крэмль, стаў гарантам праўлення Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі, пачынаючы, можа, з 1994 года, а ўжо з 1996 года - то дакладна. Не будзь умяшання Расеі ў 1996 годзе, то яго праўленне магло закончыцца праз два гады. Але гісторыя распрадзілася інакш. І менавіта ад Крамля Аляксандр Рыгоравіч у першую чаргу і чакае падтрымкі. Бо Крэмль - гэта гарант ягонай улады ў Беларусі. І таму ён паехаў туды, і таму ён дзеля сваёй улады гатоў прымасць якую заўгодна позу, і казаць тыя рэчы, якія кожнаму беларусу праста рэжуць вуха і прыводзяць у няўсямны стан, - напаконт агульнай нейкай айчыны, раздзімы ад Берасця да Уладзівастока.

РР:

- Чаго чакаеце рэальна ў бліжэйшы час?

Алена Анісім:

- Я чакаю прагрэсу. Я чакаю таго, што здаровы сэнс ўсё ж такі возьме верх. Зразумела, што сітуацыя, якая склалася зараз у Беларусі, свядчыць, як бы там хто не казаў, аў слабасці цяперашняга кіраўніка дзяржавы. Таму што моцны палітык выразна адчувае, калі яму варты сысці. Калі палітык пачынае, наступяк усялякім законаам, неправамерна скарыстоўваць сілу, значыць ён хавае сваю слабасць. Аляксандр Лукашэнка, безумоўна, будзе яшчэ чапляцца за ўладу. Але можна меркаваць, што яго палітычны лёс ужо вырашаны.

**Беларускае
Радыё Рацыя,
Менск.**

Пісьмовыя прылады знакамітых асобаў

Пласт матэрыяльнай культуры, звязаны з традыцыйнай пісьменствам, прадстаўлены на новай выставе ў Музее кнігі Нацыянальной бібліятэкі Беларусі. Багатая калекцыя лаўрэатаў прэміі за духодунае адраджэнне Уладзіміра Ліхадзедава ляяла ў аснову новай выставы "Тайны канцылярыі".

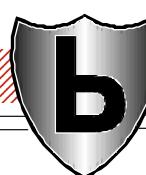
На выставе можна пабачыць, чым пісалі нашы продкі ў XV-XIX стагоддзях, якімі былі алоўкі і асадкі даўніх часоў, пісалі і пер'я, чарнільніцы ў розных масцяціх стылях, пісьмовыя прилады з каштоўных матэрыялаў, якія належалі вядомым асобам. Цікаласць выклікаюць на гледачоў пёравыя асадкі са срэбра, асадкі ў выглядзе дырыжабля "Graff Zeppelin", пісьмовыя прилады князёў Радзівілаў і сям'і Манюшкаў, канцылярскія прилады краязнаўца і гісторыка О. Гедмана, фінансіста Л. Палікова, маршала С.К. Цімашэнкі і іншых.

Школьная тэма экспазіцыі адкрывае змесціва ранца гімназістаў розных эпох (сшыткі, алоўкі, тачылкі, пеналы), а таксама дэманструе, як выглядала парты ліцаіста А.С. Пушкіна.

Роздум і ўспаміны пра гісторыю Менска выклікаюць вырабы друкарні Іллі Львовіча Каплана - папера і сшыткі, а таксама рарытэтныя фотаздымкі сям'і Капланаў. На выставе прадстаўлены алоўкі Варшаўскай фабрыкі Станіслава Маеўскага і іншых фабрыканаў. Выставка наводзіць на роздум пра вечнасць і глыбіннасць літаратурнага працэсу, неабходныя яго аксесуары.

**Э.Дзвінская,
фота аўтара.**

Жыццё дабягае канца. Трэба дарабіць тое, што ніхто за мяне не зробіць. Як даследчык, я жыву цяпер у часовых рамках 1900-1919. Працую з дакументамі Беларускай Сацыялістычнай Грамады. Вымушаны каторы раз асэнсоўваць рэвалюцыйныя падзеі пачатку XX стагоддзя.

Ногі ўжо "не тыя", і на дэмантрацыі я не пайшоў. А мітынгі я не люблю, бо навошта слухаць прамоўцаў, калі я і без іх ведаю, у чым і ў кім "прычына нашых крыўд і бед". І ўсё ж 15 жніўня я не стрымаўся і паехаў на развітанне з Аляксандрам Тарайкоўскім.

Мой скептыцызм, пра які я пісаў на пачатку сёлетнія выбарчай кампаніі, не прарапаў.

Вярнуўшыся з мітынгу, я пагаманіў па тэлефоне з майм партыйным таварышам і ацаніў бачанае адным словам. Якім? Прягэта будзе пазней.

На пачатку сёлетнія выбарчай кампаніі я пісаў: не бачу, за каго магу падпісацца ў час вылучэння кандыдатаў на пасаду Прэзідэнта Рэспублікі. Адмы слова пішу абодва слова з вялікай літары, на французскі лад, бо ў Францыі гэтае словаспалучэнне з'яўляецца ледзь не сакральным. Пасля таго, як гэты інстытут спаганені, дыскрэдытаўны, хацелася б бачыць у Беларусі сапраўды і Рэспубліку, і Прэзідэнта. Але не праглядаваўшы постасці, якія б вартыя былі такога статусу. Німа Шарль дэ Голя, Жоржа Пампіду, Франсуа Мітэрана. І нават німа Жака Шырака, Нікаля Саркозі, Франсуа Алланда і Эманюэля Макрона, якія аўтарытэт гэтага інстытута абнізілі, але ўсё ж здолелі павесці за сабой большасць націў, большасць грамадзян. (Не забудзем, што і гэтыя паняцці народжаны ў Францыі.)

З вуснаў і Віктара Бабарыкі, і Валерия Цапкалы, і Святланы Ціханоўскай я не пачуў, што яны прапануюць народу (пра націю гаворкі німа, бо і наці німа). А менавіта - якую мадэль развіцця яны пропануюць. Сінгапурскую, з "дыктатурай рэзвіцця"?

Цывілізацыйны выбар - прынцыповае пытанне. Яно фармуеца гэтак: Еўропа ці Азія? Яшчэ больш канкрэтна: вернемся мы ў Еўропу, станем мы - краіна, якая мела Магдэбурскія права, не ведала людажэрчага самаўладдзя, зведала досвед Рэнесансу, Гуманізму, проста Рэфармацыі і Каталіцкай Рэфармацыі - зноў еўрапейцамі? Ці так і будзем заставацца пад рукой краіны, у якой толькі мяняюцца назвы, але сутнасць застаецца адна: агрэсіўны дэспатычны рэжым, які не дае нармальна развівацца ні свайму народу, ні народам суседніх краін?

Зрэшты, некаторыя ка-

жуць, што такая сутнасць самога расійскага народа: не можа ён без цвёрдай рукі, без Івана Жахлівага, без галавасека Пятра, без Мікалая Крылавага (я налічыў 16 масавых расстрэлаў пры "святым" цары), без Сталіна, без Пуціна... Калі гэта так, то чым мы адрозніваемся ад усходніяго суседа, 26 гадоў трываючы дыктатуру? І ці патрэбная нам Еўропа? Каму патрэбная, той

ПРА НАШУ РЭВАЛЮЦЫЮ *Нататкі сацыял-дэмакарата*

можа з'ехаць, а астатнім навошта яна тут?

...Абавязковое адступленне. Я не ёўрааптыміст. Мне блізкая пазіцыя французскага сацыяліста Ларана Фабіуса, які рагучу выступіў супраць ратыфікацыі складзенай у духу лібералізму Еўрапейскай канстытуцыі (і на рэферэндуме нацыя выказалася супраць ратыфікацыі). Я ведаю, як быў парушаны дэмакратычны прынцып далучэння да Еўрасаюза праз ратыфікацыю яго канстытуцыі на рэферэндумах у паасобных краінах. І мне блізкая пазіцыя тых брытанскіх лейбарыстаў, якія выказаліся за выхад сваёй краіны з гэтага Саюзу. Мне блізкая таксама пазіцыя таварышаў з Сацыял-дэмакратычнай партыі Ісландіі, Рабочай партыі Нарвегіі і Сацыялістичнай партыі Швейцарыі, якія спрычыніліся да пабудовы Еўропы ў сваіх краінах і не спяшаюцца ў Еўрапейскі Саюз.

Адзін з аўтараў і рэдактар праграмы Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамады), у першапачатковыя яе тэкст я не ўстаўіў пункт пра сяброўства Беларусі ў Еўрапейскім Саюзе. Ён быў устаўлены пазней і без мяне. Але свой пункт гледжання я не мяняю і кажу, што ўступленне Беларусі ў ЕС можа быць выкарыстана супраць Беларусі яе суседзямі з ЕС. Веданне гісторыі дае мне права не стамляцца і паўтараць, што па ўсім перыметры ў Беларусі німа сяброў - ёсць суседзі. Ёсць лепшыя суседзі і горшыя (наконт горшых суседзяў чытайце верш "Наша гаспадарка" Янкі Купалы). А з суседзямі трэба жыць па-суседску: вышэйшая ці ніжэйшая, шчыльнейшая ці радзейшая агароджа ды павінна быць.

...Цяпер вяртаюся да пытання пра цывілізацыйны выбар. Нават калі не ўступаць у Еўрапейскі Саюз, Беларусі, як мне думаецца, трэба мець яго як саюзника. Саюзнік ён непаслядоўны, ненадзейны, асабліва калі мець на ўвазе немцаў з іх пущінферштэйн і французаў з сарказі-макронавскім рэверансам Крамлю. Непаслядоўныя паводзіны ЕС і ў дачыненні да лукашэнкаўскага рэжыму. Каштоўнасці дэмакраты, клопат аб правах чалавека не заўсёды знаходзяцца на першым плане. ЕС то ўводзіць санкцыі, то здымает іх, то адлікае амбасадараў, то вяртае іх... Такая сабе школа танцаў Саламона Пляра: "две шаги налево, две шаги направо, шаг вперед и две назад".

Паўтараю: ЕС - саюзнік ненадзейны. Але лепшага саюзніка ў Еўропе дэмакратычнай сілы Беларусі не маюць. Калі б тут былі вялікія радовішчы нафты і газу, тады, пэўна, Еўропа і ЗША інакш глядзелі бы на Беларусь.

Гэта што тыхыца цывілізацыйнага выбара.

Я добра зразумеў, супраць КАГО дэмантруюць дзясяткі ты-

сячай. А супраць ЧАГО? Супраць фальсіфікацыяў, дзікунскіх сцэнав гвалту над безбароннымі людзьмі, судовых распраў, супраць катаванняў? Гэта выдатна. Супраць чаго яшчэ? Не чую, што супраць прыватызацыі Беларусі, пра што добра напісаў Сямён Букчын, супраць карупцыі, супраць эксплуатацыі наёмых работнікаў... Ці мала супраць чаго яшчэ!

Пагатоў не чую і чамусыці не бачу, ЗА ШТО выходзяць людзі. Німа лозунгай, як яны быті (і ёсць) у "старой" апазіцыі.

Тысячы людзей сабраліся калія станцыі метро Пушкінская - і ніводнага лозунгу, транспаранту. Ніводнага прамоўцы. Добра, гэта развітанне з чалавекам. Магчыма, там лозунгі і прамоўцы без патрэбы, але назаўтра выходзяць сотні тысяч і практычна нікіх лозунгай. Затое прапагандоны пішуць праграму за Ціханоўскую.

Я адразу выказаў скепсіс адносна новых людзей у палітыцы, якія перш-наперш кляліся, што яны - не апазіцыя.

Яны здзіўляюць сваёю наўгасцю. Сказаў бы мацней, але не буду ўжываны тое грэцкае слова, якое ўжыў Даастаеўскі, даючы заголовак свайму раману. Было та-ке ўражанне, што яны не ведаюць, у якой краіне жывуць, які ў гэтай краіне рэжым. Яны быццам не чулі, не бачылі, не чыталі пра жорсткія расправы ўлады са сваімі апанентамі, пра знікненне Юрия Захаранкі і Віктара Ганчара. Яны, пэўна, не чыталі, што ўладу, маёмасць і гроши не аддаюць. Яны чамусыці не ведалі, што гэта ўлада не спрэвілася, бо, акрамя школы, гэтых людзей вучыла сецива. Вось чым тлумачыща вінегрэт у галаве: ідуць у палітыку, ва ўладу і заяўляюць, што яны не апазіцыя, што яны не такія, як тыя, каторыя ў БСДП, АГП, Партыі БНФ... Яны думалі, што дастаткова ўкінуць бюлетэнь у скрыню - і справа зроблена. Яны абурыліся, калі іх падманулі. Такое ўражанне, быццам яны не ведалі, што ўлада трывае на хлусні, што іх абавязковая падмануць і што да гэтага трэба прыхавацца загадзя.

...Пасля рэвалюцыі наўгасцю наступае яго спад. Наступае рэакцыя. З'яўляюцца Стальпін і пародыя на Стальпіна. Законамі і асабліва законапрымненнем робіцца ўсё, каб падагнаць прадстаўнічую ўладу пад патрэбы ўрада. Сістэма ўсталяла, умацавалася, прыціснула, загнала ў падполle ўсё, што ёй не падабаецца. У шэрагах рэвалюцынераў з'явіліся капітулянты і ліквідатары. Многія падаліся ў прачкі. (Улада магла ў гэтыя жнівеньскія дні пераканацца, колькі людзей яна змусіла падацца за мяжу. А колькі яшчэ змусіць?) І той самы момант, калі сістэма дасягнула апагею, пачала сяе эрозія, распад. І супраць вярхоўнай ўлады паўсталі адфільтраваныя і, здавалася, надзейныя, дэпутаты, земствы і гарадскіе самакіраванні і нават генералітэт. Вялікую (Лютайскую) рэвалюцыю зрабіў не пралетарыят, яна адబалася "зверху".

Вось так можна было б апісаць схему пасляжнівенскага развіцця Беларусі, калі б я не ведаў, што ключ да вырашэння нашых проблем ляжыць у Москве. І пакуль не пераможа рэвалюцыя ў Расіі, рэвалюцыя ў Беларусі не пераможа, бо маскоўская контррэвалюцыя абавязковая дапаможа контррэвалюцыі менскай. Пра гэта я не раз казаў сваім таварышам сацыял-дэмакратам.

З расійскай рэвалюцыі

пачуў, гэта кліч "Света, Света!". Так і хацеліся спытаць: а дзе ж тая Света?

Я прыйшоў па вуліцы Прытыцкага і праспекце Пушкіна. Я ўзіраўся ў твары. Мала каму за сорак, і рэдка каму за пяцьдзесят гадоў, а такіх, як я, старых і зусім адзінкі.

Такая дэмографія. У сацыяльнім плане гэта прэкарьят - людзі, здольныя ўтвараць часовыя асацыяцыі. Усякія прафсаюзы і партыі для іх адхыляю непатрэбна супадаюць з задачамі рэвалюцыі нацыянальна-вызвольнай.

(Чытайте, што пра ўзаемазалежнасць нацыянальна-вызваленчай рэвалюцыі. Становішча Беларусі можна ўмоўна параўнаны са становішчам Польшчы ў 1980-х гг. Маючы магутніцу "Салідарнасць", маючы магутніцу незалежную Царкву, маючы на рымскім пасадзе Папу-паляка, Польшча не магла вызваліцца ад "камуны" і ад абдымкай Москвы, пакуль Москва сама не разняла руки. У нас ні падаенства "Салідарнасці", ні магутнай незалежнай нацыянальнай Царквы. І таму нам давядзенца ча-каць, калі Москва аслабіцца свае абдымкі або калі Москва будзе не да Беларусі. Нам трэба чакац пачатак новай рэвалюцыі ў Расіі.

Калі дэмакратычнай рэвалюцыі 1989-1991 гг. прывяла да распаду савецкага квазісаюза, то чарговая рэвалюцыя ў Расіі, на думку многіх расійскіх гісторыкаў і палітологаў, будзе суправаджацца распадам квазіфедэрэцыі. Вось тады і настане час нацыянальна-вызвольнай і дэмакратичнай рэвалюцыі ў Беларусі. І да яе трэба быць гатовымі.

Анатоль Сідарэвіч.

Тры абзацы ў дадатак.

Я, мусіць, не зграшу супраць ісціны, калі напішу, што праціўнікамі дэмакратычнай рэвалюцыі ў Расіі і, ergo, у Беларусі з'яўляюцца Еўропа і Штаты. Тэарэтычны распад Расіі, як і фактычны распад СССР, выклікае ў іх толькі адно пытанне: каму дастануцца атамныя бомбы? Таму для Еўропы і ЗША лепш, каб рэвалюцыі не было.

І яшчэ адно. Вы заўважылі, што я не ўжываю словаспалучэнне "беларуская ўлада" і да яго падобныя? Я не ўпэўнены, што ўлада ў нас - беларуская.

Я не разглядаю тут форсажорную сітуацыю. Усе мы пад Богам ходзім. І калі Бог пакліча яго на суд, то гэта не азначае, што рэжыму прыйдзе канец. На месца аднаго знайдзенца другі, які таксама будзе задавальняць Москву. Іншая справа, калі Бог пакліча маскоўскага валадара...

20 жніўня 2020 г.

Справаздача аб дзейнасці Слуцкай арганізацыі Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны за перыяд з красавіка 2018 года па 24 верасня 2020 года

03.04.2018 г. Перавыбары старшыні рады Слуцкай арганізацыі ТБМ і дадатковыя выбары намесніка старшыні рады і рэвізора.

22.04. Сустрэча з беларусам - случчанінам Сяргеем Сара-гаўцом, які жыве ў Амерыцы, на тэму "Беларуская дыяспара ў Нью-Ёрку".

Красавік - май. Арганізацыя курсаў "Мова нанова ў Слуцку", падрыхтоўка памяшкання.

Май - ліпень. Удзел сяброву ТБМ у працы курсаў "Мова нанова" - 1 раз у тыдзень.

10 мая 2018 года. Добра-ўпарадкаванне магілі Альгерда Абуховіча.

15 мая 2018 г. Экскурсія па старажытным горадзе Слуцку на тэму "Горад, якога няма". Праводзіў сяброву ТБМ, мясцовы краязна-вец Ігар Ціткоўскі. Знаёмства са слуцкай старасветчынай, прыягненне ўвагі да гісторыі роднага горада. Прысутнічалі 10 чалавек.

Май - чэрвень 2018 года. Збор подпісаў сярод жыхароў горада за дадатковое ўсталяванне на шыльдах з назавамі вуліц беларус-камоўнай версіі. Сабралі 637 под-пісаў на 29 аркушах.

Перадача подпісаў у Слуцкім райвыканкам. Атрымалі адказ аб немэтазгоднасці ў сувязі з існаваннем дзвюх дзяржаўных моў.

03.06. Паездка ў Курапаты ў сувязі з 30-годдзем адкрыція месца масавых расстрэлаў. Ушанаванне памяці загінуўших. Удзельнічалі 5 сяброву ТБМ.

12.06. Паездка па ўрочышча Каліта - месца масавых расстрэлаў у Слуцкім раёне. Праверка захавання ўсталяваных крыжоў, прыбраціе смеція.

14.06. Зварт да дырэктара Слуцкага лягаса з просьбай пера-мясціць зону адпачынку з месца расстрэлаў у іншас месца. **25.06.** атрыманы пазытыўны адказ з абліцінам перамясціць зону адпачынку ў іншыя месцы Урэцкага лясніцтва.

Ліпень 2018 г. Перапіска сяброву ТБМ з кіраўніцтвам РУП "Магілёўская адукацыйная Беларускай чыгункі" наконт ліквідацыі арфаграфічных памылак на беларус-камоўных таблічках на чыгуначным вакзале. **21.08.** атрыманы пазытыўны адказ аб tym, што памылкі выпраўлены.

Ліпень 2018 г. Удзел сяброву ТБМ у перапісцы з Нацыянальным цэнтрам заканадаўства і прававых даследванняў Рэспублікі Беларусь з мэтай унісення прапановы па змененні артыкулаў 7 і 8 Закона Рэспублікі Беларусь ад 9.02. "Аб абароне спажыўцоў". Пропанова аб tym, каб інфармація аб таварах (работах, паслугах) даводзілася альбо на дзвюх мовах, альбо на адной беларускай мове.

17.07. Атрыманы негатыўны адказ у сувязі з прэзідэнцкімі зменамі ў Законе ад 13.06.2018 года, згодна з якім руская мова застаецца ў прыяротэце.

Канец ліпеня 2018 г. Збор 30 подпісаў на імя дырэктара Слу-

цкага хлебзавода наконт спынення вытворчасці і рэалізацыі хлебнай прадукцыі пад назвай "Бульбаш", якая зневажае нацыянальны гонар беларусаў.

01.08.2018 г. подпісы накіраваны на прадпрыемства. 30 жніўня атрыманы негатыўны рускамоўны адказ з парушэннем заканадаўства аб зваротах. Перапіска прадаўжана па факту парушэння спецыялістамі ААТ "Слуцкі хлебзавод" парадку афармлення адказу на зварот - з заводам і Слуцкім райвыканкамам.

28.09. атрыманы адказ са Слуцкага райвыканкама аб tym, што райвыканкам запатрабаваў ад ААТ "Слуцкі хлебзавод" выправіць парушэнні заканадаўства.

14.08. Беларускамоўная пешая экспурсія па Слуцку з мэтай абуджэння ў случчані цікаўсці да гісторыі і беларускай мовы з краязнаўцам Ігарам Ціткоўскім.

25.08. Сустрэча з сябрами Саюза беларускіх пісьменнікаў Паўлам Севярынцам. Презентацыя яго кнігі "Беларусалім". Прысутнічалі 10 чалавек.

29.08. зварот ат старшыні ТБМ Цімошак З. В. у дзяржаўную ўстанову культуры "Слуцкі гарадскі дом" з просьбай выдзеліць ў карыстанне на бясплатнай аснове адно з памяшканняў для правядзення заняткаў курсаў "Мова нанова".

17.09. Атрыманы адказ аб немагчымасці прадставіць памяшканне з прычыны таго, што ўсе памяшканні занятыя і дзейнасць курсаў "Мова нанова" не прадугледжана дзяржаўной установай культуры.

Верасень - пачатак кастрычніка. Перапіска старшыні Слуцкага ТБМ з дырэктарам вінаградзачнага завода "Бульбаш" аб замене зневажальнай назвы гарадлікі на іншую назыву. Атрыманы адмоўны адказ наконт замены брэнда.

18.10. Збор подпісаў су-працаў разбурэння двухпавярховага цаглянага будынка, пабудаванага ў пачатку 20 стагоддзя з мясцовай цэглы з мэтай захавання спадчыны ў Слуцкім райвыканкамам - 11 подпісаў. Спраба сустрэчы сяброву ТБМ і іншых актыўісташаў з кіраўніком райвыканкама па гэтай жа праблеме. Электронны зварот старшыні ТБМ у Міністэрства культуры. Атрыманы адмоўны адказ у сувязі з tym, што гэты будынак не ўключаны ў дзяржаўны спіс гісторычна-культурных каштоўнасцяў. Выратаваць не ўдалося. Разбураны.

Кастрычнік, лістапад, снежань. Арганізацыя і пачатак дзейнасці гуртка пры ТБМ "Размаўляем па-беларуску" (1 раз у тыдзень).

На працягу 2018 года з мэтай пашырэння беларускамоўнай перапісі з рознымі арганізацыямі на беларускай мове ажыццяўлялася перапіска па сацыяльных і культурніцкіх тэмах: з Раён-

ным вузлом паштовай сувязі на-конт паліпшэння якасці аблекту-вання, са Слуцкім райвыканкамам і раённым Саветам дэпутатаў на-конт стварэння веладарожкі па вуліцы Леніна, па пытанні рамонту веладарожкі паміж Слуцкам і вёс-кай Вясея, з рэстарацыяй "Тэ-рем'я" наконт дзіўнага цвёрдага знака на шыльдзе, наконт вышыні бартавых камянёў на вуліцы Багдановіча, якая не адпавядае будаўнічым нормам, са Слуцкай раённай бальніцай аб нармалізацыі працы гардэроба і асвятлення лесвіцы ў вячэрні час, аб перасяленні аддзяле-нні рэўматалогіі з аддзялення пульманалогіі ў іншое аддзяленне, у якім бы рэўмахворыя з аслабленым імунітэтам не падвяргаліся небяспечнікам захварэць на пнеўмінію (звароты і адказы па перапісы знаходзяцца ў файлах з называй "Рознае").

2019 год

23.01. Пашыранае пася-дзённе рады Слуцкай раённай арганізацыі. Аналіз працы за 2018 год. Планаванне мерапрыемстваў на 2019 год.

Пачатак лютага. Добра-ўпарадкаванне памяшкання для ТБМ. Барацьба з вынікамі затапле-нні, устаноўка новага акна, рамонт уваходных дзвярэй, пера-афарбоўка прыбіральні.

Люты 2019 - красавік

2019. Працяг працы гуртка "Размаўляем па-беларуску". "Асаблі-васці зімовай рыбалкі - 24.01, "У крамах" - 31.01, "Пісьменнікі і патэты Случчыны" - 07.02, "Вучым мову праз беларускія песні і сценкі" (14.02), "Нацыянальнае адзенне і прадметы беларускага побыту" (02.03), "Жыццё - быццё" (09.03) - удзельнікі 10-12 чалавек.

06.02. зварот да старшыні Слуцкага райвыканкама Янчэўскага А. старшыні Слуцкага ТБМ Цімошак З. В. аб неабходнасці пашырэння сферы ўжытку беларус-кай мовы, стварэнні беларускамоўнай версіі сайта.

18.02. Віншаванне арганізацыі горада і раёна з Днем роднай мовы - 20 віншавальных паштовак 20-ци арганізацыям з просьбай аб пашырэнні сферы ўжытку беларускай мовы. У КУП "Слуцкая ЖКГ" - аб неабходнасці беларусізацыі шыльдаў і ўказаль-нікаў з назавамі вуліц, на прадпрыемствы - аб беларускамоўных этикетках і маркіроўцах прадукцыі, у аддзеле адкуцыі райвыканкама - аб стварэнні беларускамоўнай версіі сайта. Атрыманы адказ з аддзе-ла ідэалогіі і адкуцыі Слуцкага райвыканкама, што беларуска-моўны сайт распрацоўваецца.

20.02. Уручэнне 230 віншавальных паштовак з Днём роднай мовы ад газеты "Новы час" жыхарамі горада Слуцка на вуліцах горада.

21.02. "Дзень роднай мовы" - дыктоўка і канцэрт мастацкай самадзейнасці, падрыхтаваны ўдзельнікамі гуртка. Прынялі

удзел 15 чалавек.

Удзел у імпрэзе "Мова про-дкаў - мова нашчадкаў" у Слуцкай раённай бібліятэцы" - прынялі ўдзел 4 сябры ТБМ.

Арганізаваны экспкурсіі і імпрэзы для насельніцтва з мэтай пышыгрыння кола прыхільнікаў беларускай мовы і ТБМ.

14.04. Пешая вандроўка "Таямніцы вуліцы Віленскай" - прынялі ўдзел 30 случчан.

18.04. Сустрэча з мастаком і краязнаўцам Ігарам Ціткоўскім.

Выставка яго малюнкаў і афортаў па гісторыі архітэктуры горада Слуцка - прынялі ўдзел калі 20 чалавек.

17.05. Творчая сустрэча з беларускамоўнай спявачкай Таццянянай Грыневіч-Матафонавай. Прысутнічалі 30 чалавек. Кавярыня "Стары горад".

15.06. Сябры ТБМ наведалі прыватны музей па гісторыі Бела-руссіі Анатоля Белага ў Старых Да-рогах.

08.07. Паўторны зварот старшыні Слуцкага ТБМ у Слуцкім райвыканкамам па пытанні беларусізацыі вулічных указальнікаў - да новага намесніка старшыні райвыканкама па ідэалагічнай рабоце Чарнушэвіч Наталлі Вікенцьеўны.

18.07. У адказе гаворыцца аб выкарыстанні дзвюх дзяржаўных моў у жыцці горада і змешчані абяцанне ўлічваць прапановы звароту ў далейшай рабоце райвыканкама.

4.10. Перапіс насельніцтва. Актывісты Слуцкага ТБМ раздалі жыхарам больш за 200 самадробных паштовак з заклікам падтрымкаў беларускую мову.

Распачата і скончана Адміністрацыйная справа супраць старшыні Слуцкага ТБМ Зінаіды Цімошак за тое, што 4 кастрычніка, яна асмелілася нагадаць жыхарам Слуцка падчас перапісу не забыць пра сваю родную мову - беларус-скую.

24.10. Удзельнікі слуцкага гуртка "Размаўляем па-беларуску" прысвяцілі чарговую "гадзіну беларускай мовы" расстралянім і рэпрэсаваным літаратарам. Хвіліна памяці, Чытанне вершаў і ўрэ́йкаў твораў, знаёмства з біяграфіямі расстралянных і рэпрасаваных беларускіх літаратараў.

20.11. Наведанне музея рэ-расаваных сялян пад адкрытым небам у вёсцы Чарнагубава Капыльскага раёна і наведанне музея Кузьмы Чорнага ў вёсцы Цімка-вічы.

1.12. Удзел у мітынгу, пры-свеченіем 99-ай гадавіне Слуцкага Збройнага Чыну.

17.12. Удзел слуцкіх актыўісташаў ТБМ у святкаванні 30-годдзя Лідскага ТБМ.

22.12. Святкаванне 30-годдзя таварыства ТБМ імя Францішка Скарыны ў Слуцку. Канцэрт мастацкай самадзейнасці з удзелам лідскага барда Сяргея Чарняка. Выступ міні-тэатра Слуцкага таварыства ТБМ.

2020 год

Старшыня Слуцкага ТБМ разам з папулярністамі беларускай мовы Алінай Нагорнай і Ігарам Случаком **9 студзеня** пайдзельнічала ў перадачы 200 дзіця-чых беларускамоўных кніг дзіця-чым дашкольным установам.

21.01. Сход сяброў арганізацыі ТБМ. Падвядзенне вынікаў працы за 2019 год. Пазначаны на-кірункі дзейнасці.

Студзень - сакавік - дзе-янасць міні-тэатра, заняткаў "Раз-маўляем па-беларуску".

Шаноўныя сябры!

У нашу арганізацыю прыйшла сумная вестка: не стала Ірыны Краўчук, нашага сябры і шматгадовага галоўнага бухгалтара ТБМ.

Ірына была вельмі абаяльнай, прыгожай, дасведчанай жанчынай. Яна была незаменным памочнікам па фінансовых спрахах нашага Таварыства беларускай мовы. У разгар жнівенскіх падзеяў яе сэрца не вытрымала напружэння, і яна трапіла ў непрытомнасці ў бальніцу. Паўтара месяца ішло змаганне за жыццё...

Сябры нашай арганізацыі смуткуюць з гэтай нагоды і выказваюць спачуванне сям'і, родным і блізкім Ірыны.

Светлая памяць!

Сакратарыят ТБМ.

СЛОВА ЗА "НАША СЛОВА"

Сябры Карцэвіцкай суполкі ТБМ - актыўныя падпісчыкі "НС", ніколі не забудуцца і не запозняцца аформіць падпіску. Атрымаўшы чарговы нумар выдання, не прамінуць перакінцца словам-другім наkont яго напаўнення, а то наладзяць (хай і па телефоне) абмеркаванне прачытанага.

Станіслава Вальчык, старшыня суполкі, кіраўнік заняткаў "Роднае слоўка" ў Нясвіжскім садку "Караблік дзяцінства":

- Сёння цяжка знайсці цалкам беларускамоўную газету, а "НС" - на сваёй мове ад пачатку і да канца.

- З глыбокай удзячнасцю аўтарам чытаю публікацыі паважаных прафесара Міколы Савіцкага і доктара гістарычных наукаў, прафесара Леаніда Лыча. Вельмі краснушкі артыкул Уладзіміра Гука "Калі мы дойдзем да Беларусі". Цалкам падзяляю яго высновы, бясьця яго душы. Своеасаблівы каляндар "З падзеяй 2019 года" С. Барыса - добрая магчымасць асвяжыць у памяці падзеі мінулага года. Шчыры дзякую аўтару.

- Кожны нумар "НС" - гэта магчымасць узгадаць таленавітых людзей нашай зямлі (часцей несправядліва забытых). Усцешишана тым, што ў наш час знаходзяцца людзі, якія помнікамі, крыжамі, памятнымі камянімі, грамадскімі імпрэзамі шануюць іх імяны.

Ніла Бруй, былы дырэктар Карцэвіцкай школы, стваральніца школьнага гістарычна-краязнаўчага музея (пры ёй

установа была выключна беларускамоўным, глыбока нацыянальным адукатыўным асяродкам):

- "Наша слова" выпісваю на працягу некалькіх гадоў. Гэтае ўнікальнае выданне па-свойму асвяляе самыя розныя падзеі сацыяльна-культурнага жыцця. Радуецца сэрца, што "Наша слова" дзе магчымасць зазірнуць у мінуўшыну, каб мець адказы на пытанні: "Хто мы?", "Адкуль нашы карані?"

- З вялікім захапленнем чытаю "Беларускі пантэн" Віктара Шніпа, паэму-эсэ пра работава Яўгена Гучка, артыкулы Алега Трусава і (нікога не хачу пакрыўдзіць) іншых аўтараў.

- Вельмі хацелася б, каб "Наша слова" прыйшло ў кожную сям'ю Беларусі, каб прыйшло разуменне, што без ведання роднай мовы і гісторыі, усе мы - толькі насельніцтва пэўнай тэрыторыі, а не народ.

Уладзімір Бруй, сябар Саюза беларускіх пісьменнікаў:

- "Наша слова" - гэта выданне, якое цягам гадоў узначальвае спіс нашай сямейнай падпіскі. Бярэш у рукі чарговы нумар і прадчуваеш цікавую сустрэчу з хоць і забытымі, але заўжды цікавамі падзеямі і слáўнымі імёнамі нашай Беларусі.

- На апошній старонцы стаіць нязменнае: "Галоўны рэдактар Станіслаў Суднік".

Гэтаму чалавеку днімі споўнілася 66 гадоў - тэрмін, які ў два разы перавышае працягласць зямнога жыцця Ісуса Хрыста. У Бібліі сказана, што ўсяму свету не змяніць справаў, якія здзейсніў Господ за свае 33 гады, і я не буду праводзіць пазалішніх аналогій. Скажу толькі, што вельмі рады, што сярод нас жыве спадар Станіслаў - у свой час мужны вайсковец і заслужаны афіцэр, сёння - настомны змагар за роднае слоўва, бліскучы паэт, выдавец і рэдактар, выдатны дзеяч ў шэрагах Таварыства беларускай мовы

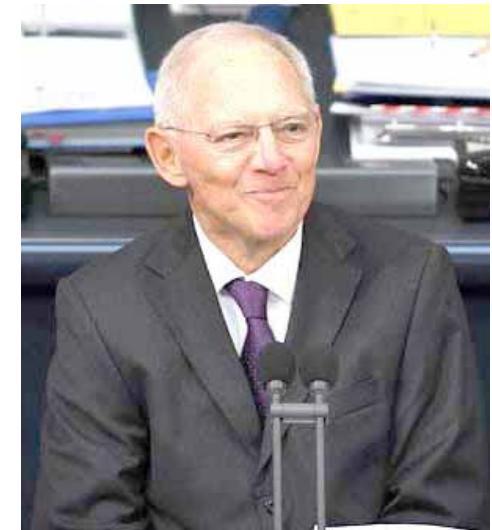
- Хочацца пажадаць шаноўнаму Станіславу Вацлававічу, каб і ў наступныя 33 гады не пакідала яго мілата Божая і хапала здароўя і моцы дзеля плённага служэння Айчыне!

Водгукі запісала **Вольга Карчэўская**.
Нясеіж.

Кіраўнік бундэстага:

"Відавочна, што рэжыму ў Беларусі прыйшоў канец"

Навіны Германіі

Кіраўнік ніжняй палаты парламента ФРГ Вольфганг Шойблэ заклікаў афіцыйныя Менск спыніць ужыванне сілы ў адносінах да ўдзельнікаў мірных пратэстуў.

- Калі дыктатару прыходзіць канец, лепш за ўсё знайсці способ адмовіцца ад далейшага гвалту, - заяўві спікер напярэдадні ў інтэрв'ю DW.

Палітык дадаў, што для яго з'яўляецца "відавочным, што рэжыму ў Беларусі прыйшоў канец".

Ён таксама заўважыў, што ЕС павінен выразна паказаць, што "выкарстоўвае ўсе свае магчымасці для таго каб настойваць на выкананні правоў чалавека, дэмакраты і адмове ад гвалту".

- Калі выступаюць за права чалавека, прынцып нягвалту, дэмакратыю, то гэта накіравана не супраць каго-небудзь, тым больш, не супраць Расіі, - заяўві ён.

На дадзены момант Шойблэ лічыць самым важным урэгуляваць сітуацыю, якая склалася, негвалтоўнымі метадамі.

- Для дыктатара ў Беларусі было б разумным нарецце ўсвядоміць, што кадры з дэманстрацый - у тым ліку тых, якія ён паспрабаваў арганізаць - кажуць самі за сябе, - падкрэсліў кіраўнік бундэстага.

Фота з мікраблога бундэстага.

Лідскія курсы "Мова нанова" аднавілі працу

Адкрыццё новага сезона краёвых курсаў па вывучэнні роднай мовы "Мова нанова" ў Лідзе адбылося на тым жа месцы, у той жа час! (Кавярня "Тутака", у 18.00.) Падчас першага занятка адбылася презентация кнігі шаноўнага гасця знакамітага гісторыка Алеся Краўцэвіча "Дзяржава волатаў". На пачатку занятка вядоўца, спадарыня Наталля Тананушка правяла моўны тэст для слухачоў, падчас якога прыйшлося наведаўальнікам папрацаваць з перакладам рэдкаўжывальных беларускіх слоў. Спадар Алеся Краўцэвіч распачаў гутарку пра вялікіх князёў літоўскіх таксама з апатаңкі для мованаўноўцаў. Актыўнымі былі і слухачы, якія задавалі цікавыя пытанні і абліччароўвалі з госцем гістарычныя факты нашай вялікай гісторыі! Чакаем новых гасцей і наведаўльнікаў!

Мы пачынаем!!! Кіраўніцтва курсаў.

(Працяг. Пачатак у папярэднім нумары.)

**БАЛАДА ВАЙНІСЛАВА САВІЧ-
ЗАБЛОЦКАГА
(3.03.1850 - 3.02.1893)**

У Санкт-Пецярбургу
на Неўскім праспекце
Самотны ідзеш, хоць не ведаеш ты,
Што ў гэтым нясумным

нясонечным свеце
Табою пражкыты ўжо час залаты.
І вершы ў табе, бытчам пчолы, раяца,
Гудуць і гудуць аб квіцістых лугах,
Аб родных маёнтку, аб чорных палацах,
Аб Белай Русі, што жыве на вятрах.
Ты марыш прыехаў дамоў У Панчаны,
Але не прыедзеш ніколі ўжо ты
Да светлых бяроз, у якіх закаханы
Ты быў у свае маладыя гады.
Глядзіш на Няву, дзе, як сон, праплывае
Вялікі і дымны стары пароход,
З якога хлапчук табе шапкай махае,
Нібыта ён кліча цябе ў свой паход
Па свеце, дзе кожны па-свойму шчаслівы
І кожны няшчасны на гэтай зямлі,
Дзе творы твае запыляцца ў архівах,
Нібыта для сонца яны не былі.

15.04.2020 г.

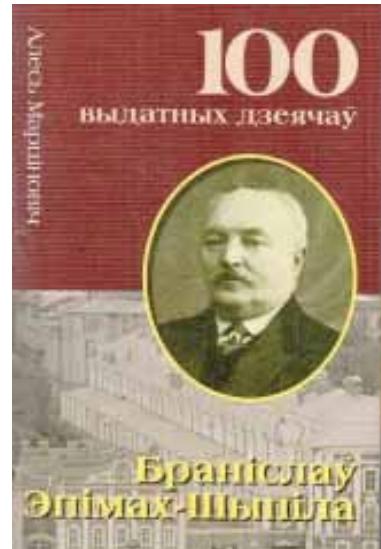
**БАЛАДА МІХАЛА ФЕДАРОЎСКАГА
(1.09.1853 - 10.06.1923)**

Ты прыехаў у фальварак Косін.
Што Еўропа! Не цікава там.
Ну а тут зноў залатая восень,
У якой твой сад стаіць, як Храм,
Праз які ты ходзіш па ваколлі,
З беларусамі - нібы з раднёй,
Песні іх запісваеш і болей
Любіш іх, чым сонца над зямлёй.
Хтосьці пасміхаецца, злуеца,
Што ў іх пан, напэўна, не з паноў.
Ну, а ты на ўсё глядзіш праз сэрца,
І сыходзіш з дому зноў і зноў.
Пройдзе час і ўсё, што занатушেш,
Будзе ў кнігах, будзе назаўжды,
Як малітва, што людзей ратуе,

Як крыніца той жывой вады,
Без якой нам жыць тут немагчыма.
Ты шчаслівы, бо багаты ты
Не на гроши, восень прад вачыма
І на з песнямі народнымі лісты.
14.04.2020 г.

**БАЛАДА БРАНІСЛАВА
ЭПІМАХ-ШЫПЛЫ
(16.09.1859 - 6.06.1934)**

Пецярбург залаты, з маразамі зіма.
Над Васільеўскай выспаю сонца няма.
Але тут ты жывеш, ты прыехаў сюды
Не таму, каб тут быць пабліжэй да вады,
Што вясной загапляе скляпенні дамоў.
Да сябе забіраючы слёзы ды кроў.
Ты прыехаў сюды, каб над роднай зямлёй,
Што была і заўсёды век будзе тваёй,
Засвяцілася сонца і потым яно
Заглянула да кожнага светла ў вакно.

На Васільеўскай выспе ў кватэры тваёй
Не жылі, не жывуць цішыня і спакой.
Як у штаб беларускі, ідуць да цябе
Беларусы не толькі ў бязмежнай журбе,
А прыходзіць,

каб дзякую за сонца сказаць,
Каб з Купалам сустрэцца і верш пачытаць,
І паслухаць "Жалейку", якой дапамог
Загучань па-над сотнія сцяжын і дарог,
Што вялі ў Беларусь, у якой будзем мы
Не баяцца ні спёкі, ні лютай зімы.

Над Васільеўскай выспаю сонца няма.
І цяпер без марозу і снегу зіма.
Да кватэры, дзе жыў ты,
Мы з сябрам прыйшли
І стаім, як у цэнтры святла і зямлі.

26.02.2020 г.

**БАЛАДА СТАРОГА УЛАСА
(22.03.1865 - 30.09.1939)**

Табе і ў Вільні наш Валожын сніцца,
Тышкевічай палац і родны дом,
І лес, дзе кожны камень і крыніца
Знаёмыя табе, бо лясніком
Ты пушчу Налібоцкую прамераў
І ўпоперак, і ўдоўж, і вершы там,
Нібы грыбы, збіраў і ў долю верыў,
Якую Бог дае з любою нам.
І хоць цябе друкуюць у газетах
Ля твораў, што пісалі Песняры,
З усмешкай на цябе, як на паэта,
І жонка паглядае, і сябры.
Пра кніжку марыш, а яна далёка,

У гэтым доме да 1914 года
Жыў вядомы беларускі
Збіральнік фальклору,
Паэт і публіцыст

**СТАРЫ УЛАС
(Уладзіслаў Пятровіч
Сіві-Сівіцкі)**

Яе не дачакаешся цяпер.
І сонца зноў хаваецца ў блоках
І вецер залятае за каўнер.
Ідзеш па Вільні да касцёла Ганны.
Не марыш нават, ды ўсё ж прыдзе час -
На дому тым, што збудаваў старанна,
Ёсць знак: "Тут жыў паэт Стары Улас".

11.04.2020 г.

**БАЛАДА МАРЫИ МЯКОТЫ
(1869 - 4.10.1896)**

Маленькі хлопчык на цябе глядзіць
І ласкава табе гаворыць: "Мама..."
Ён нарадзіўся Беларусь любіць,
І будзе Беларусь любіць таксама
Трайго Максіма, што малы яшчэ
І вучыцца хадзіць, і падаць смела,
І падымацца да святла вачэй
Тваіх, дзе не адна сляза ўскіпела
Ад шчасця і ад гора, без якіх
Няма жыцця на гэтае планеце,
Дзе многа памірае маладых,
Дзе і табе нямнога жыць у свеце,
Які твой сын у вершах апяе,
І застанецца між людзей за гэта.
Не кожнае жанчыне Бог дае
Свайму народу нарадзіць Паэта...
Максім да ложка да цябе бяжыць
І ціха толькі "Мама..." паўтарае.
А за вакном кастрычнік і даждкы,
З тобой, як сонца, свечка дагарае.

18.05.2020 г.

**БАЛАДА ВІТОЛЬДА БЯЛЫНІЦКАГА-
БІРУЛІ
(31.01.1872 - 18.06.1957)**

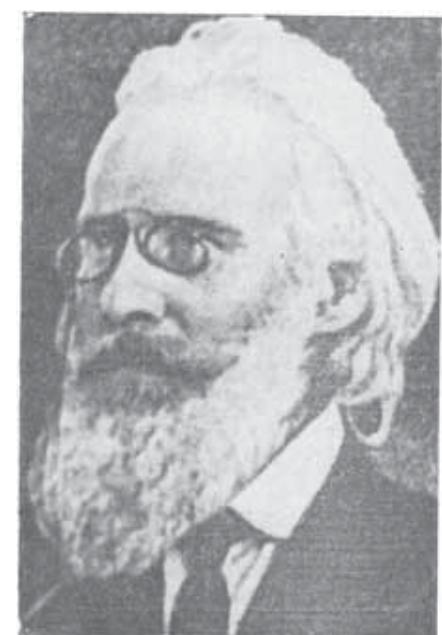
Заснеканы пагорак. Храм і неба,
І дрэвы акалелыя стаяць
У снезе сцішаным, які як срэбра,
Дзе кропелькі вясны спакойна спяць

І сняць зімовы сон, і ты малюеш
"Зімовы сон", і родную зямлю
Малюеш так, нібы зямлю цалуеш
І шэпчаць беларускае: "Люблю..."
І фарбамі блакітнымі спыняеш
Час цішыні над чыстаю вадой.
І чайкаю над возерам лятаеш
І плачаш, і смяешся над сабой.
І дні даўжэюць, як дамоў сцяжынкі,
Якімі ты даўно ўжо не хадзіў.

15-17.06.2020 г.

**БАЛАДА ВЫДАЎЦА АНТОНА
ГРЫНЕВІЧА
(3.05.1877 - 8.12.1937)**

Ты маеш сваё выдавецтва і шчасце -
Купалу і Коласа ты выдаеш.
І песні друкуеш, даеш не прапасці
І музыцы той, што не ведае меж,

Бо з сэрцаў людскіх яна выйшла на волю
І вольна стала, каб следам за ёй
Пайшоў твой народ
Зведаць лепшую долю,
Легендаю стаць для Айчыны сваёй...

Ты сёння сыходзіш на фронт, не бядуеш,
Бо верыш, што ўсё, што аднойчы зрабіў,
Не знікне бяспледна. Ты кнігі цалуеш.
Як кнігі, нічога ты так не любіў!

Па-над Пецярбургам зноў сонца царуе.
Ты з дому выходзіш, няспешна ідзеш.
І чайка ляціць, нібы кніга, якую,
Яшчэ ты напішаць, людзям прынясеш.

21.04.2020 г.

(Працяг у наступным нумары.)

У Радамлю на этнасвята

Кожны год ТБМ імя Ф. Скарыны горада Магілёва наведвае этнографічна свята "У госці да радзімі чау" у Радамлі Чавускага раёна. Звычайна падзея адбывалася летам, але сёлета, у сувязі з эпідзіміяй мерапрыемства праходзіла 19 верасня. Надвор'е было спрыяльнае і нават палетняму цёплае, і ТБМ-аўцы з задавальненнем рушылі ў паход па маршруце: Магілёў - Галяні - Брылі - Сухары - Расна - Будзіна - Радамля - Магілёў.

Першае мястэчка якое мы наведалі называеца Галяні -1 у Магілёўскім раёне. Тут захавалася Свята-Успенская праваслаўная мураваная царква пабудаваная ў 1903 годзе. Царква з'яўляецца помнікам архітэктуры эклектыкі з выкарыстаннем форм старажытнарускага царкоўнага дойлідства. Недалёка ад храма мы падышлі паглядзець прыгожы стаў на невялікай рабочулцы Чарняўка. Дарэчы, вельмі прыгожая

перед спускам да ракі Раствіца Свята-Успенская праваслаўная царква, якая пабудавана ў пачатку 20 стагоддзя. Помнік паставілі ў рэстаспектыўна-рускім стылі і добра захаваўся да нашага часу. Таксама захавалася дарэвалюцыйная каваная ўваходная брама. Ля самай дарогі некалькі год таму быў усталяваны невялікі мемарыял ахвярам халакосту з пералікам іменаў загінуўшых ад гітлерараўцаў мясцовых грабраў.

Мястэчка Расна Дрыбінскага раёна яшчэ са старажытных часоў лічылася горадам. І да нашага часу тут захавалася досыць шмат помнікаў архітэктуры і старажытных артэфактаў: касцёл Святога Казіміра, парэшткі права-славай царквы, панская сядзіба Спытковых, гаспадарчыя будынкі разам з броварам, вадзяны млын і цікавы габрэйскі могілкі. Касцёл Св. Казіміра пабудаваны ў 1812 годзе ў стылі класіцизму.

мясціна і выдатнае месца для адпачынку на прыродзе зусім недалёка ад Магілёва. Далей мы рушылі ў легендарныя Брылі, што зусім побач са старажытным Мсціслаўскім трактам. У Брылях загадыкам мясцовага ДК працуе наш даўні сябровы кампазітар і пісьменнік Мікола Яцкоў, які да таго ж з'яўляецца старшынём абласной пісьменніцкай арганізацыі. Дамовіліся мы аб сустачы са спадаром Міколам калі тут з'яўляецца панская сядзіба. Спадар Яцкоў да-сведчаны краязнавец і захапляльны апавядаль-ник і распавёў нам, што сядзібу пачаў будаваць яшчэ мясцовы Брылёўскі пан недзе ў 1907 годзе, але потым прадаў яе "Пазамельнаму банку" ў Магілёве. Затым будынак выкупіў пан Смаляроў. Дарэчы, адзін з нашчадкаў тых паноў Смаляровых уваходзіць у склад нашай магілёўскай арганізацы... Пасля каstryчніцкага перавароту маёнтак забралі пад школу. Калісці мясцовая рабочулка Рудэя была карабляходная, і на ёй знаходзіўся вадзяны млын. Калі сядзібы ў парку ёсць таксама брацкая магіла з невялікім помнікам загінутым летам 1944 года савецкім салдатам. Напрыканцы нашай экспкурсіі па былим маёнтку Мікола Яцкоў працытаў для прысутных некалькі словаў твораў, сярод якіх і верш "Яну Паўлу II". Акрамя таго, цікавы факт! Спадар Мікола з'яўляецца аўтарам музыкі афіцыйнага гімна горада Магілёва.

Яну Паўлу II

Святы Айцец сказаў: "Не бойцеся!" -
І страхі некуды падзеліся.
Рассыпаў золата над восенню
Неўтаймаваны, звонкі верасень.

І трэба жыць... А за каstryчнікам
Вачэй бяздённе лістападавых.
І нам даводзіцца па звычаю
Усё на потым зноў адкладываць.

І ў снежань несці сэрцы босья,
І помніць тое, з чым сустрэліся, -
Як нам Айцец сказаў: "Не бойцеся!"
І страхі некуды падзеліся.

Недалёка ад Брылёў па тракце Магілёў - Мсціслаў мы наведалі мястэчка Сухары, якое вядомае з 16 стагоддзя. Адразу калі аўтобуснага прыпынка ёсць памятны знак, які распавядае пра гісторию Сухароў. А на самым пагорку

быў ліаданні. У цэнтры мястэчка ёсць прыго-жы стаў з добраўпарадкаванымі пляжамі, дзе ў мінулыя летнія вандруйкі мы з сябрамі спыняліся, каб пакупацца.

Невялічкая вёска Будзіна Чавускага раёна знаходзіцца ўсяго за некалькі кілометраў ад Радамлі на беразе ракі Проні. Тут у мясцовай кропінцы мы набралі празрыстай вады і паглядзілі на цікавыя краявіды поймы мілагучнай Проні. Але ў гэтую невялікую вёску мы заехалі не толькі, каб вады набраць, але і каб узгадаць забытага нашага пісьменніка Цімоха Рублёва. У Будзіне ў 1910 годзе нарадзіўся Ц. Рублёў - беларускі пісьменнік, педагог і перакладчык. Некалькі год таму адна знаёмая жанчына мне падаравала непатрэбную ёй беларускую кнігу.... Кніга была вялікая на 500 старонак, і я, капі прыйшоў дадому і разгарнуў яе, то пабачыў, што гэта "Дон-Кіхот" Мігеля Сервантэса выдалены ў "Менску" ў 1935 годзе на беларускай мове з малюнкамі ў перакладзе з рускай Цімохам Зарэчным! Лявон Радзіміч і Ц. Зарэчны - гэта псеўданімы Ц. Рублёва. З Рублёўскіх тут ужо нікога не засталося сярод жыхароў, але мясцовыя тубыльцы ведаюць, што з іх kraju паходзіць цікавы беларускі пісьменнік.

Радамля - гэта дужа чароўнае месца! Яшчэ ў часы Вялікага Княства Літоўскага тут быў замак, ад якога да нашага часу засталася вельмі стромкая замкавая гара. Некалькі год таму на пасадзе калі замкавай гары зрабілі рэканструкцыю старажытных жылых будынкаў радзімічаў 11-13 стагоддзя. У гэтыя збудаванні можна ўвайсці і пабачыць, як жылі старажытныя беларусы. Як засёды, на фэсце былі цікавыя музичныя выступы, сярэднявечныя танцы, продаж сувеніраў і рамесных вырабаў. Ахвотныя маглі

сіцызму. На вялікі жаль помнік знаходзіцца ў аварыйным стане, і ўнутр будынка небяспечна заходзіць, бо абвальваецца цэгла. Але і ў сёняшнім напаўразбураным стане храм выглядае велічным і загадковым нібы старажытны замак. Сядзіба паноў Спытковых пабудавана ў 1880-х гадах і таксама паступова прыходзіць у заняпад. А яшчэ некалькі год таму тут месцілася мясцовавая сярэдняя школа. А недалёка ад яе бровар і некалькі гаспадарчых будынкаў ужо амаль зруйнаваны... Вадзяны млын на мясцовай невялікай рабочулцы пабудавалі ў часы НЭП-у мясцовыя прадпрымальнікі Пеўзнеры, якія пасля развалу СССР, як распавядаюць мясцовыя краязнавцы, прыязжалі паглядзець на свае

прыніць удзел у этнографічным квэсце. Мы з задавальненнем зноў паслухалі нашых дарагіх спявачак з народных гуртоў "Спадарыňa" з Чавусаў і "Вясковачкі" з Слаўгарадскага раёна. Пару год таму з гэтымі калектывамі мы і пазнаёміліся на фэсце ў Радамлі. Было вельмі прыемнае яшчэ раз пачуць старажытныя нацыянальныя аўтэнтычныя песні ад гэтых ужо далёка не маладых беларускіх жанчын. Пасля канцэрту сфатографаваліся разам з удзельнікамі народных гуртоў. Фест у Радамлі вельмі цікавы і вартя яго падтрымліваць!!! Так што дарагі сябры, чакаем вас у наступны год да нас у госці ў Чавускі раён!

Алег Дзяўчакоў Магілёў

Светлай памяці Эдуарда Канстанцінавіча Агуновіча

Вельмі сумная навіна. На 82 годзе жыцця памёр мой ро́нчыцкі зямляк заслужаны мастак Беларусі і лаўрэат дзяржаўнай прэміі Беларусі, настоўнік дзеяч адраджэння Беларусі, Эдуард Канстанцінавіч Агуновіч.

Нарадзіўся 16 снежня 1938 г. у Рэчыца на Дняпры. Скончыў Віцебскую мастацка-графічную навучальню (1959), Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут з дыпломам выдатніка (1966). Вучыўся ў Валянціна Дзежыца, Аляксандра Мазалёва, Арлена Кашкевіча, Уладзіміра Сухаверхава. Сябар Беларускага саюза мастакоў з 1971 г. У мастацкіх выставах браў удзел з 1966 г. Творы экспанаваліся на шматлікіх выставах у Беларусі, Канадзе, ЗША, Чэхаславакіі, Аўстраліі, Германіі.

Працаўаў у галіне кніжнай і станковай графікі, жывапісу, займаўся распрацоўкай экспазіцый мемарыяльных і мастацкіх музеяў і выставаў. Найбольш значныя творы: ілюстрацыі да кніг "Тарас на Парнасе" (1967), "Сымон-музыка" Якуба Коласа (1968), "Глыбокая плынъ" (1967) і "Трывожнае шчасце" (1973) Івана Шамякіна, "Прыгоды дзеда Міхеда" Анатоля Астрэйкі (1969), серыі станковых працаў "Дзяцінства" (1977), "Маці" (1979), "Спрадвечнае" (1980), "Крык кнігайкі" (1981). Аўтар экспазіцый філіяла Дзяржаўнага музея ў Заслаўі (1971), літаратурных музеяў Янкі Купалы (1974), Якуба Коласа (1982), Максіма Багдановіча (1991).

Эдуард Агуновіч
Виват Радамлінай этнаузе Ружыні Замак
1970 год

Галоўны мастак экспазіцый Беларусі ў Ляйпцигу (залаты медаль, 1976), Нью-Дэлі (1980), Левантыйскага кірмаша ў Італіі. Аўтар знака-лагатыпа Першага з'езда беларусаў свету "Ефрасіння Полацкая збірае пад свой крыж беларусаў свету" (1993).

Творы захоўваюцца ў фондах Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, Беларускага саюза мастакоў, Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, Дзяржаўнага літаратурнага-мемарыяльнага музея Якуба Коласа, у іншых музеях і прыватных калекцыях Беларусі, Германіі, Чэхіі, Венесуэлы, Аўстраліі, ЗША.

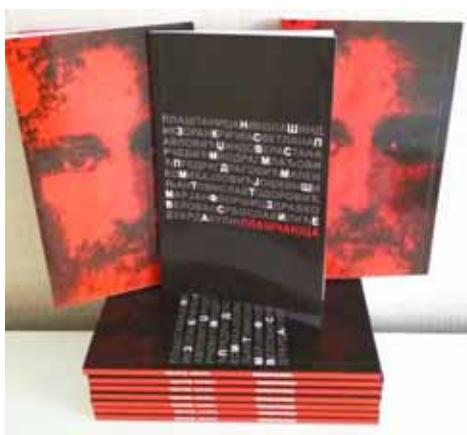
Лаўрэат дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусі (1993). Заслужаны работнік культуры Беларусі (1977). Ганаровы сябар Міжнароднай акадэміі науک Еўразіі "IEAS".

А ў роднай Рэчыцы ён стаў аўтарам капліцы Ефрасінні Полацкай, помніка Мітрапаліту Доўнап-Запольскаму, помніка рэчыцкім воінам-інтэрнацыоналістам.

Вечная, Светлая памяць Вам, Эдуард Канстанцінавіч.

Алесь Рэзникаў.

**Вышла новая книга
Эдуарда Акуліна
"Плашчаніца"**

Вышла з друку новая книга вершаў Эдуарда Акуліна "Плашчаніца". Эта ўнікальны міжнародны культурніцкі праект, заснавальнікам якога з'яўляецца вядомы сербскі літаратар і мастак Мікола Шындзік. Паводле праекта ў Белградзе ў 2016 годзе адбылася вялікая літаратурна-мастацкая выставка. Сімвалічна, што книга вышла менавіта цяпер - у плашчанічна-навальнічны для лёсу Беларусі час... Вось як выказаўся аб праекце ягоны аўтар Мікола Шындзік:

"Літаратурна-мастацкая кампазіцыя "Плашчаніца" - вынік творчага сумоўя Эдуарда Акуліна, паэта з Беларусі, і дыванацца сербскіх мастакоў. Прачытанне мастакамі гэтых "густых" вершаў (у перакладзе Міадрага Сібіновіча) увасобілася ў праекте зборніка, дзе распавядзеца дыванацца аўтэнтычных, насычаных візуальна аповесцяй, своеасаблівых "выяўленчых фільмаў", і ўсе яны, наступер адлюструнту пастычнаму і жанраваму ўвасабленню, яднаюцца ў складаную архітэкtonіку выставы вершамі з цыкла Эдуарда Акуліна "Плашчаніца". У зборніку змешчана на адной працы кожнага аўтара, "выяўленчай песні", на якую натхніў адзін з вершаў "Плашчаніцы", і гэта стварае кампазіцыю ўсёй выставы, жывы шкілет спектакля, дзе слова глядзяць на вас, а карціны гаворачы..."

Пытайце "Плашчаніцу" ў сталічнай Акадэмкнізе або непасрэдна ў аўтара (8-025-60-60-891 А1).

Кніга пра "Крыжоўкі"

На свяце Дзень беларускага пісьменства ў г. Бялынічы я пазнаёміўся з вядомым краязнайцам Ігарам Пракаповічам, які днімі даслаў мне сваю (разам з Алісай Януш) кнігу "Прыродна гістарычны комплекс "Крыжоўкі"".

Наклад выдання 30 асобнікаў. Кніга ўяўляе сабой даведнік пра вельмі цікавы прыродна-гістарычны комплекс "Крыжоўкі", які размешчаны на мяжы Мядзельскага і Пастаўскага раёнаў і ўключае звыш трыццаці адметных турысціка - экспкурсійных аўектаў. Кніга надрукавана ў Пастаўскай друкарні і мае дзесяткі каляровых фатаграфікі. Асабіста мне спадалася тая частка кнігі, якая расказвае пра родныя мясціны паэта Уладзіміра Дубоўкі.

Выданне вельмі карыснае ўсім, хто цікавіца прыродай, гісторыяй і культурай сваіх родных мясцін, а таксама даследчыкам і рупліўцам на ніве адукацыі і асветніцкай дзеянасці. Кніга будзе выдатным дапаможнікам для настаўнікаў, бібліятэкараў і экспкурсаводаў.

Трэба адзначыць, што набыцца кнігу магчыма ўсе аўтараў: Ігара Міхайлавіча Пракаповіча і Алісы Алегаўны Януш (вучаніцы Пастаўскай гімназіі).

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык культуры.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўліна.

Адрас для паштовых адправлений:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

З павагай да народнай артыстыкі сінявокай Беларусі

Сярод яркіх жаночых вобразаў смелых і прыгожых беларусак, якія сёння напаўнояюць медыяпрастору, сваё свято, лагоду і пышчоту па-ранейшаму пралівае зорка Зінаіды Бандарэнкі.

Вобраз тэлезоркі, каралевы "Блакітных агенцыкаў", абаўляльнай і мілай жанчыны, пышчотай матулі, вядоўцы "Калыханкі", шчырай сяброўкі з'ядноўваеца з сапраўдным вобразам Беларусі на старонках новай кнігі, створанай Аляксандрам Тамковічам, "Мой шлях да Беларусі".

На пачатку верасня на загараднай сядзібе Янкі Грыба пад Дзяржынскам адбылася прэзентацыя летапісу жыццёвага і творчага шляху легенды беларускага тэлебачання, вядоўцы шматлікіх міжнародных фестываляў і канцэртаў, народнай артыстыкі Зінаіды Бандарэнкі.

Трыццаць гадзін дыктафонных записаў спатрэбілася аўтару ідэі, журналісту і пісьменніку Аляксандру Тамковічу, каб ахапіць аддаленна па часе перыяды жыцця вядомай асобы, занатаваць яе шчырыя і пранікнёны аповеды. Гэта найярчэйшчы жаночы вобраз, створаны аўтарам кніг "Найноўшая гісторыя ў асабах", "Лёсы", "Жанчыны", "Мазаіка жыцця" і іншых. Аляксандар Леанідавіч працаваў над кнігай два гады, збіраў сродкі для выдання праз краудфандингавую платформу. Прадмову напісала Нобілеліўская лаўрэатка па літаратуре Святлана Алексіевіч.

З аповеду герайні чытач даведваеца, як спіпліа дзяўчына з Уборак Гомельскай вобласці, якая перажыла вайну з матуляй Марыяй Піліпаўнай, пакутвала ў куранях, перахварэла ў юнацтве на сухоты, паступова ператварылася ў сапраўдную кветачку - спачатку ў маладзенскую выпускніцу медвучэльні, а потым - у пачаткоўку-дыхтарку Гомельскага тэлебачання. Падчас правядзення Дзён Гомельскай вобласці ў стаўцы маладзенъкай дыхтарка прышлася вельмі даспадобы менскім глядачам. Праз некаторы час, калі яна была ўжо замужам за інжынерам-канструктарам "Гомельмаша" Генадзем Кап'ёвым, яе запрасілі пераехаць у Менск, дзе яна хутка апынулася ў коле прафесіяналаў, якія спрыялі раскрыццю яе таленту. Вядомыя дыхтары Тамара Бастун, Давенора Галкіна і рэжысёры студыі Сяргей Шпанай і Савелій Замоўскі дэталёва абміркоўвалі з ёй кожны выход у эфір, быў настаўнікам і педагогамі.

На шляху да прызнання шырокай аўдыторыі быў здымкі ў Астанкіна сярод дыхтараў-прадстаўнікоў 15 рэспублік. На перадачы сярод іншых 15-ці удзельніц толькі адна Зінаіда Аляксандраўна прачытала верш на роднай мове:

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрасія Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслав Суднік,
Людвіка Таўгень, Алег Трусаў, Дзяніс Тушынскі,
Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbm-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

ленькім сынам Сашам ў Сімеізе.

Незабыўны ўспаміны засталіся ў народнай артыстыкі ад супрацы з Уладзімірам Мулявіним, Міхаілам Фінбергам і іншымі вядомымі дзеячамі культуры Беларусі. Асобны раздел кнігі прысвячаны кіраўніку Белдзяртэлерады Генадзю Мікалаевічу Бураўкіну, які ствараў сапраўднае нацыянальнае тэлебачанне, у бытнасці якога родная мова гучала ў жывым эфіры, літаратурна-мастацкую рэдакцыю ўзначальвала Вольга Іпатава, а Уладзімір Содаль шыраваў у рэдакцыі навукова-пазнавальных праграм.

У адным з апошніх раздзелаў кнігі ідзе аповед не толькі пра дыктарскую працу тэлезоркі, але і пра ёё ўдзел у аўдыё-праектах - запісах аўдыёдыска на верши Ларысы Геніош "Птушкі без гнёздаў", стварэння аўдыёкніга Рыгора Барадуліна "Лепей", запіс твору С. Алексіевіч "Час сэканд-хэнд." Не аднойчы Зінаіда Бандарэнка праводзіла дыктоўкі для гасцей свята ў Бычках і выступала на ўручэнні прэміі "За сва-

боду думкі". Прыхільніца дэмакратычных каштоўнасцей, яна застаецца цягам многіх гадоў пастаяннай падпісчыцай "Народнай волі".

З дзяяцтва прац усё жыццё пранесла ў сваім сэрцы Зінаіда Аляксандраўна канцэрты майстроў мастацтваў "Беларусь сінявокая" на спартыўным комплексе "Алімпійскі" ў Мінску, дзе зала ўмяшчала каля 20 тысяч глядачоў. Радкі верша Эдзі Агняцвет дапамагалі ёй передаваць пачуцці і настрой вялікай аўдыторыі:

"Я ў сэрцы ўсю цябе ўвабрала,
І міла слухаць кожны раз
Гул Беларускага вакзала -
Сталіца сустракае нас.
Паклон вам ад зямлі крынічнай,
І хлебаробнай, і лясной,
Ад Беларусі будаўнічай,
Ад Беларусі баявой!"

На старонках кнігі дзясяткі фотаздымкаў сведчац пра сустрэчы народнай артыстыкі з выбітнымі і знакавымі асабамі савецкай эпохі і часу незалежнай Беларусі: Максімам Лужанінным, Ігарам Лучанком, Эдуардам Зарыцкім,

Пяцром Клімуком і Уладзімірам Кавалёнкам, Нілам Гілевічам і Генадзем Бураўкінам, Святланай Алексіевіч. Зінаіда Аляксандраўна сустракалася з касманаутам Юрыем Гагарыным, з мастаком Міхаілам Савіцкім, трохразовым алімпійскім чэмпіёнам Аляксандрам Мядзведзем і іншымі яркімі асабамі.

Шчаслівия старонкі сямейнага жыцця адбіліся ў фотаімненнях: маладыя і прыгожыя Зінаіда Аляксандраўна і Генадзь Мікалаевіч Кап'ёў адпачываюць з ма-

Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінскай, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 28.09.2020 г. у 17.00. Замова № 1864.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1200 асобнікаў.

Падпісны індыкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,65 руб., 3 мес.- 7,95 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.

Эла Дзвінская,
фота з архіва
Зінаіда Бандарэнкі.